

POSTANOWIENIE

Dnia 30 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Kołodziejski

SSN Zbigniew Kapiński

Protokolant Katarzyna Gajewska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga

w sprawie M. Ż., oskarżonego z art. 190 § 1 k.k. i inne

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 30 sierpnia 2022 roku,

zażalenia oskarżonego na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2022 roku, sygn. akt III KK 213/22, o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania

na podstawie art. 437 § 2 k.p.k. oraz art. 249 § 1 k.p.k., art. 250 § 4 k.p.k. w zw. z art. 275 § 1 i 2 k.p.k. i art. 266 § 1 i 2 k.p.k.

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że:

1. uchylić zastosowany wobec oskarżonego M. Ż. postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2022 roku, sygn. akt III KK 213/22, środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania;

2. zastosować wobec oskarżonego M. Ż. środek zapobiegawczy w postaci dozoru policji zobowiązując go do stawieństwa w Komendzie Powiatowej Policji w G. 2 (dwa) razy w tygodniu oraz zakazując kontaktu i zbliżania się do pokrzywdzonej P. M. na odległość mniejszą niż 30 (trzydzieści) metrów;

3. zastosować wobec oskarżonego M. Ż. środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego w wysokości 8.000 (ośmiu tysięcy)

złotych, uznając przy tym udzielone przez A. Z. w dniu 16 października 2020 roku w Sądzie Rejonowym w G. poręczenie za dokonane na potrzeby niniejszego orzeczenia.

UZASADNIENIE

M. Ż. został oskarżony o to, że:

1. w dniu 02.05.2020 roku w G. na ul. M. wdarł się do cudzego mieszkania oznaczonego nr 1 zajmowanego przez P. M. poprzez uchylone drzwi i wbrew jej żądaniu nie opuścił go oraz groził jej pozbawieniem życia, co wzbudziło w wymienionej uzasadnioną obawę spełnienia tych gróźb, a następnie dokonał zniszczenia drzwi mieszkalnych, czajnika, wazonu szklanego oraz szklanej doniczki na łączną kwotę nie mniejszą niż 1000 złotych czym działał na szkodę P. M., tj. o czyn z art. 190 § 1 k.k. w zb. z art. 193 k.k. w zb. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;
2. w dniu 14.06.2020 roku w G. na ul. M. groził P. M. pozbawieniem życia i zdrowia, co wzbudziło w wymienionej uzasadnioną obawę spełnienia tych gróźb, a także znieważał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, tj. o czyn z art. 190 § 1 k.k. w zb. z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;
3. w dniu 14.06.2020 roku około godziny 11:00 w miejscowości C. na ul. G. naraził na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu mieszkańców, którzy przebywali w budynku mieszkalnym oznaczonym nr [...] P., W., J., H. i J. S. w ten sposób, że działając umyślnie prowadził w stanie nietrzeźwości prowadzącym do stężenia co najmniej 0,69 mg/l samochód osobowy m-ki B.nr rej. [...] w ruchu lądowym, na drodze publicznej, krajowej nr 31 z prędkością nadmierną i niebezpieczną jadąc od strony m. N. w kierunku m. G. i na wysokości posesji nr [...] ulicy G. stracił panowanie nad prowadzonym pojazdem, zjechał na prawy chodnik, następnie uderzył w ogrodzenie betonowo – metalowe posesji nr [...], a następnie w budynek mieszkalny posesji nr [...] ulicy G., tj. o czyn z art. 160 § 1 k.k. w zb. z art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.;

4. w dniu 14.06.2020 roku w miejscowości C. na ul. G. kierował groźby pozbawienia życia wobec H. S., przy czym groźby te wzbudziły u pokrzywdzonego uzasadnioną obawę ich spełnienia, tj. o czyn z art. 190 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2021 roku Sąd Rejonowy w G.:

1. uznał M. Ż. za winnego popełnienia wszystkich zarzucanych mu przestępstw, przy czym:
 1. z opisu czynu objętego pierwszym punktem zarzutu wyeliminował wdarcie się do mieszkania przez uchylone drzwi i za to przestępstwo na podstawie art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;
 2. za przestępstwo opisane w drugim punkcie zarzutu na podstawie art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności;
 3. uzupełnił opis czynu opisanego w punkcie trzecim zarzutu w ten sposób, iż wskazał, że w wyniku uderzenia uszkodzeniu uległa ściana budynku, która zawaliła się do wewnątrz budynku niszcząc pokój mieszkalny i za to przestępstwo na podstawie art. 160 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. wymierzył mu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
 4. za przestępstwo opisane w punkcie czwartym na podstawie art. 190 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 miesięcy pozbawienia wolności;
5. na podstawie art. 85 § 1 k.k. i 86 § 1 k.k. połączył wymierzone oskarżonemu kary pozbawienia wolności i wymierzył mu karę łączną 2 lat pozbawienia wolności;
6. na podstawie art. 41a § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz kontaktowania się z P. M. i zakaz zbliżania do niej na odległość mniejszą niż 30 metrów na okres 3 lat;

7. na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na okres 10 lat;
8. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł od oskarżonego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej świadczenie pieniężne w wysokości 5.000 złotych;
9. na podstawie art. 46 § 1 k.k. zobowiązał oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem opisanym w pierwszym punkcie zarzutu poprzez zapłatę na rzecz P. M. kwoty 2005 złotych;

W kolejnych punktach wyroku sąd dokonał zaliczenia odpowiednich okresów na poczet kary i środka karnego oraz postanowił o kosztach procesu.

Orzeczenie to zostało zaskarżone przez obrońcę oskarżonego, przy czym zakresem środka odwoławczego, zgodnie z wnioskiem o uzasadnienie, objęto winę i karę w zakresie punktów I i IV oraz tylko karę co do punktów II-III. Po rozpoznaniu apelacji w dniu 1 grudnia 2021 roku, sygn. IV Ka [...], Sąd Okręgowy w S. utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

Od powyższego orzeczenia kasację wywiódł obrońca. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 10 sierpnia 2022 roku uchylił zaskarżone rozstrzygnięcie i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w S. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. Do chwili obecnej nie sporządzono uzasadnienia tego orzeczenia.

Po ogłoszeniu wyroku na rozprawie kasacyjnej Sąd Najwyższy na podstawie art. 538 § 2 k.p.k. w zw. z art. 258 § 3 k.p.k. postanowił zastosować wobec M. Ż. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, do dnia 7 listopada 2022 roku, godzina 15.00. W uzasadnieniu tej decyzji wskazano, że „oskarżonemu zarzucono i nieprawomocnie przypisano umyślne występki w ramach których groził popełnieniem przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu”.

W dniu 23 sierpnia 2022 roku do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo M. Ż., złożone w administracji zakładu karnego w dniu 16 sierpnia 2022 roku, w którym domagał się uchylecia zastosowanego wobec niego tymczasowego aresztowania, wskazując w szczególności, że po uchyleniu wobec niego tego najsurowszego środka zapobiegawczego przez sąd I instancji stosował się do orzeczonych środków o charakterze wolnościowym, a nadto że wpłacone poręczenie nadal znajduje się w dyspozycji sądu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Wywiedzione przez oskarżonego zażalenie okazało się zasadne i skutkowało uchYLENIEM tymczasowego aresztowania i zastosowaniem wolnościowych środków zapobiegawczych.

W toku całego postępowania wobec oskarżonego M. Ż. stosowane były zarówno wolnościowe, jak i izolacyjny środek zapobiegawczy. Początkowo na mocy postanowienia prokuratora z dnia 3 maja 2020 roku zastosowano wobec M. Ż. środek zapobiegawczy w postaci dozoru policji oraz zakazu kontaktowania się z pokrzywdzoną P. M. i zakaz zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 20 metrów (k. 24).

Następnie, po przedstawieniu kolejnych zarzutów, postanowieniem Sądu Rejonowego w G. z dnia 16 czerwca 2020 roku zastosowano wobec niego środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy (k. 122). Decyzję tę oparto na dwóch przesłankach szczególnych tj. art. 258 § 1 pkt 2 k.p.k. i art. 258 § 3 k.p.k. W zakresie pierwszej wskazano, że w przypadku przebywania M. Ż. na wolności mógłby on podejmować próby wpływu na zeznania świadków by skłonić ich do relacjonowania zdarzeń w sposób korzystny dla niego. Obawę tę ówczesnie wzmacniał fakt, że zgromadzone dowody wskazywały, że podejrzany po zdarzeniu z 14 czerwca 2020 roku miał podawać policjantom nieprawdę co do tego, kto kierował pojazdem oraz miał nakłaniać do podawania

nieprawdy również osobę, która jechała z nim samochodem. W zakresie przesłanki z art. 258 § 3 k.p.k. wskazano, że mimo zastosowania wolnościowych środków zapobiegawczych M. Ż. kolejny raz skierował wobec P. M. groźby. Tym samym uznano, że wolnościowe środki zapobiegawcze okazały się niewystarczające dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania karnego, w tym dla zapewnienia pokrzywdzonej bezpieczeństwa. Postanowienie to, wskutek zaskarżenia, zostało przez sąd odwoławczy zmienione poprzez skrócenie okresu tymczasowego aresztowania do 2 miesięcy (k. 202).

Po skierowaniu aktu oskarżenia, postanowieniem Sądu Rejonowego w G. z dnia 5 sierpnia 2020 roku przedłużono stosowanie wobec oskarżonego tymczasowego aresztowania na okres dalszych 3 miesięcy, to jest do dnia 11 listopada 2020 roku (k. 228), a postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez Sąd Okręgowy (k. 252).

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 14 października 2020 roku Sąd Rejonowy w G. zmienił zastosowany wobec M. Ż. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na dozór policji połączony z obowiązkiem stawiennictwa w KPP w G. dwa razy w tygodniu oraz zakazem kontaktowania się z pokrzywdzoną P. M. i zakazem zbliżania się do niej na odległość mniejszą niż 30 metrów pod warunkiem wpłacenia poręczenia majątkowego w kwocie 8.000 złotych do dnia 21 października 2020 roku (k. 303v).

Poręczenie majątkowe zostało przyjęte w dniu 16 października 2020 roku od A. Z. (k. 305). Pomimo rozpoczęcia wykonywania przez oskarżonego orzeczonej wobec niego kary pozbawienia wolności kwota poręczenia do chwili obecnej znajduje się na koncie Sądu Rejonowego w G..

W aktach sprawy brak jest informacji wskazujących na naruszenie przez oskarżonego obowiązków lub zakazów wynikających z zastosowanych wolnościowych środków zapobiegawczych do momentu rozpoczęcia wykonywania orzeczonej w niniejszej sprawie kary, tj. do dnia 9 lutego 2022 roku.

W niniejszej sprawie za niebudzącą wątpliwości należy uznać okoliczność istnienia opisanej w art. 249 § 1 k.p.k. ogólnej przesłanki stosowania środków zapobiegawczych. Zachodzi bowiem wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez oskarżonego zarzucanych mu przestępstw, które z chwilą wydania nieprawomocnego wyroku skazującego przekształciło się w domniemanie prawidłowości poczynionych ustaleń faktycznych co do sprawstwa oskarżonego (postanowienie SN z 10.06.2015 r., II KK 9/15, LEX nr 1729662). Skarżący domniemania tego zresztą w zażaleniu nie kwestionuje.

Orzekający w pierwszej instancji w przedmiocie tymczasowego aresztowania Sąd Najwyższy potrzebę zastosowania tymczasowego aresztowania wywiódł z art. 258 § 3 k.p.k. Przepis ten stanowi szczególną podstawę stosowania środków zapobiegawczych i – co zostało podkreślone w jego treści – ma charakter wyjątkowy. Stosowanie środka zapobiegawczego na tej podstawie sprawia, że zastosowany środek będzie miał charakter prewencyjny, co stanowi odstępstwo od procesowego charakteru środków zapobiegawczych (K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2022, art. 258). Żeby możliwe było zastosowanie środka zapobiegawczego na podstawie przepisu art. 258 § 3 k.p.k., musi zachodzić uzasadniona obawa, że oskarżony popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził, co oznacza, że obawa popełnienia przestępstwa nie musi wynikać jedynie z groźby jego popełnienia, lecz chociażby z okoliczności sprawy, np. gdy oskarżony podjął przygotowania do popełnienia nowego przestępstwa wymienionego w art. 258 § 3 k.p.k. (J. Kosonoga, *Podstawy...*, s. 46; Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. 1, 2011, s. 1449–1450) albo też oskarżony usiłował popełnić zaplanowane wcześniej zabójstwo, lecz na skutek obezwładnienia go nie zdołał tego uczynić i następnie groził jego popełnieniem (K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2022, art. 258).

Niezwykle lakoniczne pisemne motywy zaskarżonego postanowienia wskazują, iż kluczową i w istocie jedyną przesłanką, w oparciu o którą orzekający w

pierwszej instancji Sąd Najwyższy podjął decyzję o tymczasowym aresztowaniu był fakt, iż oskarżonemu zarzucono i nieprawomocnie przypisano umyślne występkę kierowania gróźb popełnienia przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.

W ocenie Sądu Najwyższego działającego jako sąd odwoławczy, **okoliczność kierowania przez oskarżonego gróźb karalnych – choć istotna w kontekście art. 258 § 3 k.p.k. zd. ostatnie – nie może automatycznie przesądzać o konieczności zastosowania najsurowszego środka zapobiegawczego. Podstawową bowiem przesłanką zastosowania tymczasowego aresztowania na podstawie tego przepisu jest istnienie uzasadnionej obawy, że oskarżony, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu. Obawa ta musi przy tym być na tyle silna, aby tymczasowe aresztowania mogło jawić się jako jedyny środek ją niwelujący. Inna ocena pozostawałaby w opozycji względem art. 258 § 4 k.p.k., który stanowi dyrektywę adekwatności związaną z wyborem proporcjonalnego środka zapobiegawczego.**

Skoro zatem przy decyzji o zastosowaniu określonego środka zapobiegawczego ustawodawca nałożył na sąd obowiązek uwzględnienia rodzaju i charakteru obawy wskazanej m. in. w art. 258 § 3 k.p.k., przyjętej za podstawę stosowania danego środka oraz nasilenie ich zagrożenia dla prawidłowego przebiegu postępowania w określonym jego stadium, to przyjąć trzeba, że wybór właściwego środka zapobiegawczego nie może zostać dokonany w oderwaniu od kompleksowego uwzględnienia całokształtu faktycznego sprawy oraz cech osobowościowych oskarżonego. To zaś doprowadziło dokonujący kontroli instancyjnej Sąd Najwyższy do wniosku, iż w realiach analizowanego postępowania nie zachodzi konieczność stosowania najsurowszego środka zapobiegawczego, zaś cel swój spełnią zastosowane w niniejszym postanowieniu środki wolnościowe.

Należy zaznaczyć, że niemożliwe było skonfrontowanie w tym zakresie oceny sądu odwoławczego z poglądem Sądu Najwyższego orzekającego w I instancji, gdyż Sąd *a quo* nie wskazał, wbrew wymaganiom nakładanym przez art. 257 § 1 k.p.k., dlaczego nie uznał za wystarczające zastosowanie innych środków

zapobiegawczych. Przypomnieć w tym miejscu należy, iż „aby można było wydać postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, niezbędne jest wskazanie podstawy prawnej z art. 258 § 1-3 k.p.k. wraz z argumentacją oraz wyjaśnienie, dlaczego nie uznano za wystarczające zastosowanie innego środka zapobiegawczego, jak również wskazanie braku zakazu, o którym mowa w art. 259 § 1 k.p.k.” (postanowienie SN z 17.04.2007 r., WZ 12/07, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 843).

Sąd Najwyższy rozpoznając zażalenie uznał więc, że choć w realiach niniejszej sprawy zaistniała przesłanka o jakiej mowa w art. 258 § 3 k.p.k., to nie była ona na tyle silna, aby uzasadniała sięgnięcie po najsurowszy środek zapobiegawczy. Jej zaistnienie wynika w szczególności z cech osobowościowych oskarżonego, który istotnie – pod wpływem alkoholu – przejawia zachowanie agresywne, aczkolwiek jest to agresja werbalna. Oprócz zeznań pokrzywdzonych uwidacznia to także treść załączonych do akt sprawy rozmów z P. M. za pośrednictwem komunikatora internetowego. Dodatkowo, w toku postępowania (przed zastosowaniem wolnościowych środków zapobiegawczych) kurator sądowy dokonał wywiadu środowiskowego. Wynikało wówczas z niego, że w życiu M. Ź. występowały momenty pozytywne. Inspirowane one były przede wszystkim narodzinami syna. Wówczas jego zachowanie nie nosiło oznak poważnych zaburzeń ani dysfunkcji czy to w relacjach rodzinnych, czy też społecznych. Zmiany w jego zachowaniu nie miały jednak charakteru stałego, czego wynikiem były m. in. zdarzenia będące przedmiotem niniejszego postępowania. Z pozyskanej przez kuratora opinii dzielnicowego wynikał obraz M. Ź. jako jednostki zaburzonej, uwikłanej w nałóg (alkohol, narkotyki), któremu towarzyszą dysfunkcje w zachowaniu. Zdaniem dzielnicowego oskarżony jest człowiekiem pełnym agresji wobec innych osób (szczególnie kobiet). Niewątpliwie zatem powyższe okoliczności mogą stać się podstawą zastosowania środków zapobiegawczych.

Aby jednak sprostać dyrektywie adekwatności, wymaganej przy wyborze właściwego środka zapobiegawczego, nie można pominąć postawy oskarżonego na przestrzeni prowadzonego postępowania. Zauważyć bowiem trzeba, że wobec M. Ź. od dnia 14 października 2020 roku do czasu osadzenia celem odbycia kary –

tj. do dnia 9 lutego 2022 roku stosowane były wolnościowe środki zapobiegawcze w postaci dozoru policji, zakazu zbliżania i kontaktu z pokrzywdzoną oraz poręczenia majątkowego. W aktach sprawy brak jest dowodów mogących wskazywać by oskarżony nie wywiązywał się z nałożonych nań obowiązków lub zakazów.

Z przeprowadzonego przez kuratora wywiadu środowiskowego wyłania się wnioszek, że wolnościowe środki zapobiegawcze czy też właściwe środki probacyjne determinują pozytywny impuls w życiu oskarżonego. Z informacji kuratora wynika bowiem, że w latach 2017-2019 M. Ź. przebywał na warunkowym przedterminowym zwolnieniu z oznaczonym okresem próby, w którym to oddany został pod dozór kuratora. Był to czas pozytywnych zmian w jego życiu. W jego życiu osobistym nastąpiła stabilizacja, podjął zatrudnienie, zaś jego zachowanie nie nosiło żadnych poważnych zaburzeń ani dysfunkcji, czy to w relacjach rodzinnych, czy też społecznych. Niewątpliwie dostrzec należy, iż także w niniejszym postępowaniu wolnościowe środki zapobiegawcze wpłynęły na M. Ź. mobilizująco, zapewniając prawidłowy tok postępowania i chroniąc bezpieczeństwo pokrzywdzonej. Przez półtoraroczny okres nie ujawniono naruszenia przez niego porządku prawnego czy też złamania zakazów i obowiązków wynikających z zastosowanych środków. Stwierdzić zatem trzeba, że środki te spełniły swój cel.

Konkluzja ta niewątpliwie musi mieć wpływ na wybór środka zapobiegawczego, bowiem w sposób istotny świadczy o stopniu nasilenia obawy, o której mowa w art. 258 § 3 k.p.k. i pozwala na uznanie, że wystarczające dla osiągnięcia zakładanych celów będą środki o charakterze wolnościowym. Skoro wskazane powyżej środki okazały się efektywne, to brak jest podstaw do przyjęcia, iż w zdecydowanie bardziej zaawansowanej fazie postępowania jedynie tymczasowe aresztowanie spełni swój cel. Zdaniem Sądu Najwyższego zastosowanie analogicznych – do stosowanych od 14 października 2020 roku – środków zapobiegawczych o charakterze wolnościowym, które okazały się skuteczne, będzie w niniejszej sprawie wystarczające. Zaznaczyć należy, że gdyby oskarżony złamał któryś z nałożonych na niego niniejszym postanowieniem środków zapobiegawczych sąd, w każdym czasie, będzie mógł ponownie zastosować środek zapobiegawczy o charakterze izolacyjnym.

Stąd też, uznając za zasadną argumentację skarżącego oraz nie stwierdzając zachodzenia negatywnych przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, określonych w art. 259 k.p.k., Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.

[as]